

Artikelen

DE GERECHTELIJKE JEUGDBESCHERMING NA DE WET VAN 2 FEBRUARI 1994 (DEEL II)*

Jan Smets en Geert Cappelaere

Afdeling 4. Maatregelen ten gronde ten aanzien van minderjarigen (naar aanleiding van 'als misdrijf omschreven feiten')

INLEIDING

Artikel 36, eerste lid, 4°, van de Jeugdbeschermingswet¹⁵⁶, bepaalt dat de jeugdrechtbank kennis neemt van de vorderingen van het openbaar ministerie ten aanzien van personen die vervolgd worden wegens een als misdrijf omschreven feit, gepleegd vóór de volle leeftijd van achttien jaar. Hierop bestaan twee uitzonderingen: de strafrechtbanken zijn bevoegd ten aanzien van wat globaal als verkeersmisdrijven gepleegd door zestien- tot achttienjarigen kan worden gekwalificeerd (art. 36*bis* W. Jb.) en na uithandengeving (art. 38 W. Jb.).

Artikel 37, § 2, W. Jb., bepaalt de maatregelen die de jeugdrechtbank kan opleggen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd.

De Wet van 2 februari 1994 heeft aan dit uitgangspunt in globo niets veranderd. Nochtans heeft die wet een aantal belangrijke wijzigingen inzake de uithandengeving ingevoerd. Tevens bevat de Wet van 2 februari 1994 een aantal nieuwe regels betreffende de plaatsing in een openbare instelling of in de groep openbare instellingen (art. 37, § 2, 4°, W. Jb.).

1. UITHANDENGEVING

1.1. Algemeen

Aan artikel 38 van de Jeugdbeschermingswet werd een derde lid toegevoegd dat voorziet in een rechtstreekse bevoegdheid van de strafrechtbanken ten aanzien van zestien- tot achttienjarigen. Dat nieuwe lid luidt als volgt: 'Iedere persoon die het voorwerp is geweest van een beslissing tot uit handen geven... wordt met betrekking tot feiten gepleegd de dag na zijn definitieve veroordeling door het bevoegde gerecht onderworpen aan de rechtsmacht van de gewone rechter.' Het principe dat de uithandengeving 'in rem' werkt, wordt door deze nieuwe bepaling in aanzienlijke mate op de helling gezet. Tot voor de inwerkingtreding van de Wet van 2 fe-

* Het eerste deel van deze bijdrage is verschenen in het vorig nummer van *Panopticon*.

156. Zoals gewijzigd door de Wet van 24 december 1992 tot wijziging van de artikelen 36, 4 en 37 en tot opheffing van artikel 37*bis* van de Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming en tot invoering van een artikel 43*bis* in dezelfde wet (*B.S.*, 31 december 1992).

bruari 1994 gaf de jeugdrechtbank enkel feiten uit handen, en niet de minderjarige als zodanig.¹⁵⁷ De strafrechten waren dan ook enkel voor die welbepaalde feiten bevoegd. Tijdens de parlementaire voorbereiding werd de nieuwe bepaling verantwoord vanuit de overweging dat er na een eerste uithandengeving meestal terug een uithandengeving volgt wanneer nieuwe feiten bij de jeugdrechtbank worden aanhangig gemaakt en dat het nutteloos is de procedure te verzwaren wanneer men vaststelt dat de betrokkene na een eerste uithandengeving, die een waarschuwing inhoudt, toch recidiveert.¹⁵⁸ Daartegenover staat dat elke appreciatie van het concrete geval door de jeugdrechtbank wordt uitgesloten, zodat er geen rekening kan worden gehouden met een mogelijke positieve evolutie van de jongere, die a.h.w. wordt vastgeankerend in zijn mislukking.¹⁵⁹

1.2. Onttrekking aan of weigering van het medisch-psychologisch onderzoek

Luidens artikel 50, § 2, 1°, van de Jeugdbeschermingswet kan de jeugdrechtbank de zaak uit handen geven zonder 'over het verslag van het medisch-psychologisch onderzoek' te beschikken, wanneer zij vaststelt dat de betrokkene weigert zich eraan te onderwerpen. Deze bepaling biedt een duidelijke oplossing voor de moeilijkheden die dienaangaande vroeger bestonden.¹⁶⁰ Er moet worden opgemerkt dat de besproken bepaling enkel betrekking heeft op het medisch-psychologisch onderzoek en niet op het maatschappelijk onderzoek, dat steeds vereist blijft. Dit werd verantwoord vanuit de overweging dat het maatschappelijk onderzoek in het milieu van de betrokkene wordt verricht en niet noodzakelijk de aanwezigheid van de betrokken jongere vereist.¹⁶¹ In de Memorie van Toelichting van het wetsontwerp dat de Wet van 2 februari 1994 zou worden, werd beklemtoond dat de besproken bepaling eng dient te worden geïnterpreteerd: enkel wanneer de betrokkene zelf verantwoordelijk is voor het niet-verrichten van het medisch-psychologisch onderzoek, vindt de bepaling toepassing¹⁶², met andere woorden wanneer dat onderzoek door eigen toedoen van de betrokkene niet kan worden verricht.¹⁶³

157. Brussel, Jk., 2 februari 1984, opgenomen in MOENS, J. en VERLYNDE, P., *Les mesures à l'égard des mineurs, maatregelen ten aanzien van minderjarigen – Les mesures à l'égard des parents, maatregelen ten aanzien van de ouders*, Brussel, Bruylant, 1988, 233; HENRY, P., 'Le désaisissement des juridictions de la jeunesse au profit des juridictions répressives – Examen de Jurisprudence', *Jur. Liège*, 1984, (11), 13; MOENS, J. en VERLYNDE, P., *o.c.*, 37. Het principe werd zelfs doorgetrokken wanneer het ging om feiten die gebeurlijk omwille van eenheid van opzet één enkel misdrijf vormden met feiten waarvoor reeds een uithandengeving was uitgesproken: Cass., 26 mei 1982, *Arr. Cass.*, 1982-83, 1199; Cass., 29 september 1982, *Arr. Cass.*, 1982-83, 159.

158. Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1992-93, nr. 633/2, 6 en 46.

159. *Ibid.*, 46-47; MOREAU, Th., *l.c.*; 'Nota van de Belgische Nationale Orde van Advocaten met betrekking tot het wetsontwerp tot wijziging van de Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming', in Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1992-93, nr. 633/2, Bijlage IV, 127, 1994, afl. 134, 29.

160. PEETERS, J., 'De minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd', in *De hervorming van het jeugdbeschermingsrecht, o.c.*, (59), 79.

161. M.v.T., *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/1, 22.

162. *Ibid.*

163. Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/9, 6.

1.3. Recidive van bepaalde misdrijven

Luidens artikel 50, § 2, 2° van de Jeugdbeschermingswet spreekt de jeugdrechtbank zich uit over de vordering tot uit handen geven uiterlijk vijftien dagen na de dagvaarding, zonder een maatschappelijk onderzoek te moeten laten uitvoeren en zonder een medisch-psychologisch onderzoek te moeten vragen, indien er al een vonnis bestaat dat in een maatregel voorziet ten opzichte van een persoon beneden de achttien jaar die een of meer feiten heeft gepleegd als bedoeld in de artikelen 323, 373 of 378, 392 tot 394, 401 en 468 tot 476 van het Strafwetboek, nadat hij de leeftijd van zestien jaar had bereikt en die persoon opnieuw vervolgd wordt omdat hij na die eerste veroordeling weer één of meer van de voornoemde feiten heeft gepleegd. De stukken van de vorige procedure worden bij die van de nieuwe procedure gevoegd. Het gaat hier om gevallen waarin reeds een maatregel is opgelegd op grond van de volgende als misdrijf omschreven feiten:

- aanstoken tot het oprichten of het leiding nemen van bendes die tot doel hebben misdaden of wanbedrijven te plegen (art. 323 Sw.)
- aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging of verkrachting (art. 373 tot 378 Sw.)
- doodslag en moord (art. 392, 393 en 394 Sw.)
- toebrengen van opzettelijke slagen en verwondingen zonder het oogmerk te doden maar die toch de dood veroorzaken (art. 401)
- diefstal of afpersing met geweld (art. 468-476 Sw.).

Voor de toepassing van de bepaling is vereist dat de betrokkene de eerste zoals in de bepaling omschreven feiten, die de grondslag vormen voor de vroeger opgelegde maatregel, heeft gepleegd nadat hij de leeftijd van zestien jaar heeft bereikt, dat er reeds een vonnis (of arrest) bestaat dat op grond van deze feiten een maatregel heeft opgelegd – men mag aannemen dat dit vonnis of arrest in kracht van gewijsde dient te zijn gegaan – en dat de betrokkene na die eerste veroordeling opnieuw één of meerdere van die feiten heeft gepleegd – het volstaat dat het gaat om één van de in de besproken bepaling vernoemde als misdrijf omschreven feiten.

De vraag rijst wat juist bedoeld wordt met de woorden 'uiterlijk vijftien dagen na de dagvaarding'. Men kan moeilijk aannemen dat het zou gaan om vijftien dagen vanaf de betekening van de dagvaarding omdat de dagvaardingstermijn zelf reeds ten minste tien dagen bedraagt (art. 46, derde lid, W. Jb.). Dit leidt dan tot de conclusie dat wordt bedoeld 'uiterlijk 15 dagen na de dag van terechtzitting waarop de betrokkene wordt gedagvaard'.

De besproken bepaling werd tijdens de parlementaire voorbereiding aanzienlijk verduidelijkt.

Er werd vooreerst beklemtoond dat de jeugdrechtbank de mogelijkheid behoudt om een nieuw maatschappelijk en/of medisch-psychologisch onderzoek te laten verrichten.¹⁶⁴ Meer nog, de rechtbank kan de zaak slechts uit handen geven zonder een nieuw maatschappelijk en medisch-psychologisch onderzoek te laten verrichten wanneer de vroegere maatschappelijke en medisch-psychologische onderzoeken nog voldoende recent zijn opdat de jeugdrechtbank met kennis van zaken zou kunnen oordelen.¹⁶⁵

164. Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1992-93, nr. 633/2, 66.

165. *Hand.*, Senaat, 1992-93, 8 juli 1993, 3364.

Om die redenen werd de in het besproken artikel bedoelde termijn van vijftien dagen als een termijn van orde gekwalificeerd die mag worden overschreden wanneer de rechtbank niet voldoende is ingelicht over de persoonlijkheid of het milieu van de minderjarige.¹⁶⁶

Tot slot werd erop aangedrongen dat de jeugdrechtbanken bij het toepassen van de besproken bepaling met bijzondere voorzichtigheid en zorgvuldigheid zouden tewerk gaan¹⁶⁷, wat een indicatie vormt voor het uitzonderlijke karakter dat de bepaling in de ogen van de wetgever heeft.

1.4. Uithandengeving tijdens het gerechtelijk onderzoek

Krachtens artikel 49, laatste lid, van de Jeugdbeschermingswet kan het openbaar ministerie een vordering tot uithandengeving bij de jeugdrechtbank aanhangig maken zelfs wanneer een gerechtelijk onderzoek nog lopende is. De jeugdrechtbank vonnist dan 'in de staat van de procedure', zonder dat de onderzoeksrechter de in artikel 49, derde lid, van de Jeugdbeschermingswet bedoelde beschikking tot verwijzing naar de jeugdrechtbank dient te nemen. De bepaling werd opgenomen om te vermijden dat jongeren al te lang in gesloten instellingen geplaatst zouden blijven.¹⁶⁸ De afdeling wetgeving van de Raad van State maakte bezwaar tegen deze bepaling. De Raad was van oordeel dat het noodzakelijk is dat de onderzoeksrechter zijn onderzoek heeft beëindigd, wil de jeugdrechter uitspraak doen met kennis van zaken en wil de jongere of zijn advocaat zijn recht van verdediging ten volle kunnen uitoefenen.¹⁶⁹ Hiertegen werd evenwel ingebracht dat het niet noodzakelijk is dat het gerechtelijk onderzoek zou zijn afgesloten om te kunnen oordelen of jeugdbeschermingsmaatregelen al dan niet nog geschikt zijn, rekening houdend met de persoonlijkheid van de minderjarige.¹⁷⁰ De uithandengeving moet mogelijk zijn wanneer de jeugdrechtbank over voldoende informatie beschikt omtrent de persoonlijkheid en het milieu van de jongere, gelet op het feit dat de uithandengeving is gebaseerd op de persoonlijkheid van de betrokkene en niet op de feiten.¹⁷¹

Tijdens de parlementaire voorbereiding werd sterk beklemtoond dat de besproken bepaling geenszins wijzigingen aanbrengt aan artikel 50, § 1, vierde lid, van de Jeugdbeschermingswet, naar luid waarvan de zaak onder de in artikel 38 van die wet bepaalde voorwaarden slechts uit handen kan worden gegeven nadat de jeugdrechtbank een maatschappelijk en medisch-psychologisch onderzoek heeft laten verrichten en de jeugdrechtbank voldoende is ingelicht omtrent de persoonlijkheid van de minderjarige.¹⁷² In voorkomend geval kan de jeugdrechtbank bijkomende informatie vragen.¹⁷³

166. *Ibid.*, Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/15, 4 en 24.

167. Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/15, 4-5.

168. PEETERS, J., *l.c.*, 76.

169. R.v.St., Afd. Wetgeving, 22 april 1991, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z., 1991-92, nr. 532/1, 51.

170. M.v.t., *Gedr. St.*, Kamer, B.Z., 1991-92, nr. 532/1, 21.

171. Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1992-93, nr. 633/2, 64; *Hand.*, Senaat, 1992-93, 8 juli 1993, 3360.

172. M.v.T., *Gedr. St.*, Kamer, B.Z., 1991-92, nr. 532/1, 21; Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z., 1991-92, nr. 532/9, 23; Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1992-93, nr. 633/2, 65.

173. Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1992-93, nr. 633/2, 65.

2. PLAATSING IN EEN OPENBARE INSTELLING

De maatregelen die de jeugdrechtbank kan opleggen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, worden nog steeds opgesomd in artikel 37 van de Jeugdbeschermingswet. Dit artikel werd echter wel op een aantal punten ingrijpend gewijzigd, meer bepaald met betrekking tot de plaatsing in een openbare instelling.

Luidens het nieuwe artikel 37, § 2, 4°, eerste lid, van de Jeugdbeschermingswet kan de jeugdrechtbank de voor haar gebrachte personen toevertrouwen aan een openbare instelling voor observatie en opvoeding onder toezicht of aan de groep openbare instellingen voor observatie en opvoeding onder toezicht. De jeugdrechtbank bepaalt, krachtens diezelfde bepaling, de duur van de maatregel, onverminderd de mogelijkheid tot herziening, alsmede of het gaat om de opname in een gesloten opvoedingsafdeling. Luidens artikel 37, § 2, 4°, tweede lid, van de Jeugdbeschermingswet staan, behoudens in zeer uitzonderlijke omstandigheden, de openbare instellingen voor observatie en opvoeding alleen open voor jongeren boven de twaalf jaar.

Alhoewel de maatregel van plaatsing in een openbare instelling of in de groep openbare instellingen theoretisch gezien een jeugdbeschermingsmaatregel is die op gelijke voet staat met de andere jeugdbeschermingsmaatregelen¹⁷⁴, wordt door sommigen toch betoogd dat het hier gaat om een maatregel die erop gericht is de openbare orde te vrijwaren.¹⁷⁵ Al kan, sinds de Staatshervorming van 1988, niet worden uitgesloten dat overwegingen met betrekking tot de openbare orde mee in overweging worden genomen bij de omschrijving van de maatregelen¹⁷⁶, toch kan de zorg voor de openbare orde nooit overheersend worden, wil men nog binnen een jeugdbeschermingscontext blijven. Dit argument is des te klemmender daar de besproken maatregel wordt uitgevoerd in instellingen die door de Gemeenschappen worden georganiseerd. Nog los van de vraag of de Gemeenschappen bereid zijn om in hun instellingen een maatregel te laten uitvoeren die in essentie de vrijwaring van de openbare orde zou beogen, kan de vraag worden gesteld op welke juridische grondslag zulks zou kunnen gebeuren. De bevoegdheden van de Gemeenschappen inzake jeugdbescherming zijn immers verleend in het kader van de 'bijstand aan personen' (art. 5, § 1, II, Bijz. W. 8 augustus 1980) en verwijzen in ieder geval essentieel naar een finaliteit van hulp- en dienstverlening.¹⁷⁷ Hoe dan ook, wat voorafgaat toont eens te meer de dubbelzinnigheid en de kloof tussen theorie en praktijk, die de huidige aanpak van jeugddelinquentie kenmerkt.

Krachtens de nieuwe wettekst wordt de jongere ofwel toevertrouwd aan een bij met name aangewezen openbare instelling, ofwel aan de 'groep' openbare instellingen. Die laatste formulering sluit aan bij de oorspronkelijke formulering in de Jeugdbeschermingswet, aangewend om overplaatsingen tussen verschillende

174. *Gedr. St.*, Kamer, 1962-63, nr. 637/1, 24. Zie ook Arbitragehof, nr. 66, 30 juni 1988, A.A., 1988, 781, overw. 16.B.3.

175. CORNELIS, P. en RANS, P., *l.c.*, 1067; R.v.St., afd. Wetgeving, 22 april 1991, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/1, 49.

176. Verslag ANTOINE-UYTTENDAELE, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1988, nr. 516/6, 110; Verslag CEREXHE-ERDMAN, *Gedr. St.*, Senaat, B.Z. 1988, nr. 405/2, 50 en 68, zie hieronder ook SMETS, J., *l.c.*, 268.

177. Arbitragehof, nr. 66, 30 juni 1988, A.A., 1988, 781, overw. 2.B.

openbare instellingen bij eenvoudige beslissing van de administratie mogelijk te maken.¹⁷⁸ Het behoud van de mogelijkheid om de jongere toe te vertrouwen aan de groep openbare instellingen werd tijdens de parlementaire voorbereiding van de Wet van 2 februari 1994 verantwoord vanuit de zorg om rekening te houden met de situatie in de Franse Gemeenschap waar het begrip 'groep instellingen' nog steeds bestaat, al werd daaraan onmiddellijk toegevoegd dat 'in de praktijk' de jeugdrechter zijn instemming dient te verlenen met een overplaatsing.¹⁷⁹ Dit laatste vereiste, dat zou kunnen worden afgeleid uit het beginsel dat de jeugdrechter tevens uitvoeringsrechter is over zijn beslissingen, is evenwel nergens in de wet ingeschreven. Hoe dan ook, het gegeven dat er in de Franse Gemeenschap nog een 'groep' openbare instellingen bestaat, sluit niet uit dat de jeugdrechtbank de jongere zou toevertrouwen aan een welbepaalde instelling binnen die groep.¹⁸⁰

De definitieve tekst van het besproken artikel is pas in de openbare zitting van de Senaat tot stand gekomen. Voorheen was in de Senaatscommissie een amendement aangenomen waardoor de verwijzing naar de 'groep openbare instellingen voor observatie en opvoeding onder toezicht' verdween. Dit amendement werd verantwoord vanuit de bekommernis dat een beslissing die de persoonlijke vrijheid van de jongere kan raken en voor de jongere belangrijke gevolgen kan hebben, door de rechter zou worden genomen.¹⁸¹ In de Kamercommissie van Justitie vroeg een kamerlid zich dan ook af of de keuzemogelijkheid die de jeugdrechter voortaan, althans in de Franse Gemeenschap, heeft, geen ongelijke behandeling tussen jongeren inhoudt al naargelang ze aan een welbepaalde openbare instelling dan wel aan de groep openbare instellingen werden toevertrouwd, gelet op het feit dat de rechtswaARBorgen voor de jongere groter zijn als hij naar een welbepaalde instelling wordt verwezen.¹⁸²

In ieder geval dient in de beslissing te worden vastgelegd of het om een opname in een gesloten opvoedingsafdeling gaat. Uit de formulering van het oorspronkelijke ontwerp¹⁸³ blijkt dat het de bedoeling is dat de jeugdrechtbank zou aanduiden of het een plaatsing in een open (afdeling van een) instelling dan wel om een plaatsing in een gesloten (afdeling van een) instelling gaat. De huidige tekst werd reeds door de Wet van 24 december 1992 ingevoerd. Er is geen enkele aanduiding dat de ietwat andere formulering een andere bedoeling zou uitdrukken.

Terecht werd gewezen op het vage karakter van het begrip 'gesloten opvoedingsafdeling'.¹⁸⁴ Luidens de Memorie van Toelichting van het wetsontwerp tot wijziging van de Jeugdbeschermingswet wordt een instelling geacht gesloten te zijn wanneer zij haar opdracht van opvoeding en observatie onder toezicht vervult op een wijze die voldoende waarborgen biedt opdat de betrokken jongeren de instelling niet zouden kunnen verlaten.¹⁸⁵ De lege ferenda zouden criteria kunnen

178. *Gedr. St.*, Kamer, 1962-63, nr. 637/1, 24; Verslag VAN BOGAERT, *Gedr. St.*, Senaat, 1964-65, nr. 153, 33.

179. *Hand.*, Senaat, 1992-93, 8 juli 1993, 3373.

180. Contra: CORNELIS, P. en RANS, P., *l.c.*, 1068.

181. Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1992-93, nr. 633/2, 33-36.

182. Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/15, 2.

183. *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/1, 61.

184. MAES, Ch., 'De voorlopige maatregelen...', 97.

185. *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/1, 14.

worden ingevoerd aan de hand waarvan het karakter en de inhoud van de gesloten afdelingen zouden kunnen worden bepaald.

De aanduiding van de aard van de instelling, (half)open of gesloten, vormt een essentieel deel van het vonnis. Het gaat dus niet om een uitvoeringsmodaliteit die bij eenvoudige kabinetsbeschikking kan worden gewijzigd. De overplaatsing van een open naar een gesloten instelling (of omgekeerd) moet derhalve na een herzieningsprocedure en bij vonnis gebeuren.¹⁸⁶

In het plaatsingsvonnis dient ook de duur van de maatregel te worden aangegeven. Dit gebeurt 'onverminderd het bepaalde in artikel 60'. Dit alles impliceert dat de aangegeven duur valt te beschouwen als een maximumduur. Op grond van de hem door artikel 60 van de Jeugdbeschermingswet verleende bevoegdheid kan de jeugdrechtbank de maatregel van plaatsing in een openbare instelling (of de groep openbare instellingen) ten allen tijde intrekken of vervangen door een andere maatregel, maar niet verlengen.

Behoudens in zeer uitzonderlijke gevallen staan de openbare instellingen voor observatie en opvoeding onder toezicht, wat betreft de jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, alleen open voor jongeren 'boven de twaalf jaar'. Een algeheel verbod op plaatsing van jongeren van twaalf jaar of jonger in openbare instellingen werd na een lange discussie in de Senaatscommissie niet in de wet opgenomen omdat men van oordeel was dat de mogelijkheid om bedoelde jongeren in een openbare instelling te plaatsen, diende behouden te blijven voor zeer uitzonderlijke gevallen waar zulk een plaatsing de enige oplossing is.¹⁸⁷ Het lag evenwel in de bedoeling van de wetgever de plaatsing van jonge kinderen in de openbare instellingen zoveel mogelijk te vermijden, zodat het begrip 'zeer uitzonderlijke omstandigheden' zeer streng dient te worden geïnterpreteerd.¹⁸⁸ In de rechtsleer wordt evenwel gewezen op de vaagheid van het begrip en wordt betoond dat er dienaangaande geen nadere criteria werden uitgewerkt en geen bijzondere motiveringsverplichting is opgelegd.¹⁸⁹

Afdeling 5. Rechtspleging ten gronde

1. ALGEMEEN

1.1. *Termijn om de zaak ten gronde aanhangig te maken*

Luidens artikel 52bis van de Jeugdbeschermingswet beschikt het openbaar ministerie, nadat de jeugdrechter het dossier na afsluiting van de navorsingen heeft meegedeeld, over een termijn van twee maanden om de betrokkenen te dagvaarden voor de jeugdrechtbank.

Uit de parlementaire voorbereiding van de Wet van 2 februari 1994 blijkt dat de termijn van twee maanden moet worden beschouwd als een vervaltermijn. Er werd

186. R.v.St., Afd. Wetgeving, 22 april 1991, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/1, 49; MOREAU, T., *l.c.*, 28.

187. Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1992-93, nr. 633, 39-45.

188. *Ibid.*, 49.

189. PEETERS, J., *l.c.*, 65.

gezegd dat wanneer het openbaar ministerie die termijn laat voorbijgaan zonder het nodige te doen om de zaak ten gronde aanhangig te maken, dit neerkomt op een seponering van de zaak.¹⁹⁰ Deze mening wordt niet gedeeld door P. CORNELIS en P. RANS. Zij wijzen erop dat nergens een sanctie wordt bepaald wanneer de termijn wordt overschreden en dat uit het stilzitten van het openbaar ministerie geen vermoeden van seponering, die overigens een voorlopige beslissing is zonder juridictioneel karakter, kan worden afgeleid.¹⁹¹ Het is zo dat de vergelijking met een seponeringsbeslissing niet geheel gelukkig te noemen is. Maar de vraag is niet zozeer of het laten voorbijgaan van de termijn van twee maanden gelijk te stellen is met een beslissing tot seponeren, maar wel of het gaat om een termijn van orde dan wel om een vervaltermijn waarvan het verstrijken tot gevolg heeft dat de zaak niet meer ten gronde kan worden aanhangig gemaakt. Uit de parlementaire voorbereiding is onmiskenbaar af te leiden dat het gaat om een vervaltermijn. Het is niet omdat de vergelijking met de seponeringsbeslissing niet geheel opgaat, dat de termijn geen vervaltermijn zou kunnen zijn.

Men moet aannemen dat de term 'dagvaarden' zowel verwijst naar het betekenen van een eigenlijke dagvaarding als naar het verzenden of het laten toekomen van een met redenen omklede waarschuwing om voor de jeugdrechtbank te verschijnen.¹⁹² Uit niets blijkt immers dat de wetgever afbreuk heeft willen doen aan de twee manieren om de zaak ten gronde aanhangig te maken. Wanneer de betrokkenen, met inachtneming van de termijn van twee maanden, werden uitgenodigd om vrijwillig te verschijnen maar dit daarna weigeren, kan nog worden gedagvaard na afloop van de termijn van twee maanden.

De vraag rijst welke handeling juist moet zijn verricht binnen de termijn van twee maanden.¹⁹³ De wettekst bepaalt dat het openbaar ministerie over een termijn van twee maanden beschikt om 'de betrokkene te dagvaarden om voor de jeugdrechtbank te verschijnen'. Uit het gebruik van die woorden mag worden afgeleid dat de dagvaarding zelf moet worden betekend (of de uitnodiging om vrijwillig te verschijnen moet worden afgegeven) binnen de termijn van twee maanden, maar dat de terechtzitting waarop wordt gedagvaard niet moet plaatsvinden binnen die termijn.¹⁹⁴

1.2. Verplichting om de jongere te horen in procedures waar de minderjarige geen partij is

Luidens artikel 56*bis* van de Jeugdbeschermingswet moet de jeugdrechtbank 'de persoon die minstens de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt', oproepen teneinde te worden gehoord in 'geschillen tussen personen aan wie het ouderlijk gezag over de betrokkene is toevertrouwd, wanneer punten worden behandeld die betrekking hebben op het gezag over zijn persoon, het beheer van zijn goederen, de uitoefening van het bezoekrecht of de aanwijzing van de in artikel 34 bedoelde persoon'.

190. Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/9, 29; Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1992-93, nr. 633/2, 7; *Hand.*, Senaat, 8 juli 1993, 3358; *Hand.*, Kamer, 2 december 1993. Zie ook MAES, Ch., 'De voorlopige maatregelen...', 92 en VANSTEENKISTE, Ph. en ELIAERTS, Ch., *l.c.*, 218.

191. CORNELIS, P. en RANS, P., *l.c.*, 1090.

192. *Ibid.*, 1089, noot 135.

193. MAES, Ch., *De voorlopige maatregelen...*, 92-93.

194. *Hand.*, Kamer, 1992-93, 2 december 1993.

Door de invoeging van dat artikel wordt beoogd de Jeugdbeschermingswet conform te maken met artikel 12 van het Verdrag inzake de rechten van het kind.¹⁹⁵ Er werd evenwel opgemerkt dat genoemd Verdrag kinderen het recht om te worden gehoord toekent van zodra ze in staat zijn een eigen mening te vormen¹⁹⁶ terwijl het hier gaat om 'personen die de leeftijd van twaalf jaar hebben bereikt'.

De nieuwe bepaling zou volgens bepaalde passages uit de parlementaire voorbereiding een algemene strekking hebben en zou zowel van toepassing zijn op burgerrechtelijke procedures die tot de bevoegdheid van de jeugdrechtbank behoren als in die jeugdbeschermingsprocedures¹⁹⁷ waar de jongere geen partij is.¹⁹⁸ De tekst van artikel 56bis is evenwel zeer onduidelijk gesteld. Op het eerste gezicht is het zinsdeel dat aanvangt met 'wanneer...' ondergeschikt aan het zinsdeel dat eraan juist voorafgaat. Maar dit zou dan betekenen dat het eerstgenoemde zinsdeel aangeeft over welke punten *in het kader van geschillen tussen personen aan wie het ouderlijk gezag over de betrokkene is toevertrouwd*, de betrokken jongere moet worden gehoord. Tegen die interpretatie rijst evenwel het bezwaar dat de aanwijzing van de provoogd niet kadert in een geschil tussen de personen aan wie het ouderlijk gezag over de 'betrokkene' is toevertrouwd, maar wel in het kader van een vordering van het openbaar ministerie tot ontzetting van het ouderlijk gezag.

Men kan het zinsdeel dat aanvangt met 'wanneer' ook nevensgeschikt aan het daaraan voorafgaande zinsdeel lezen. Maar dan rijst de vraag waarom de wetgever nog uitdrukkelijk gewag heeft gemaakt, op gelijke voet met wat daarna volgt, van 'geschillen tussen personen aan wie het ouderlijk gezag over de betrokkene is toevertrouwd'. Dit laatste wordt des te klemmender daar er geen enkel motief is om het hoorrecht uit te breiden tot andere aangelegenheden dan betreffende punten die de persoon en de goederen van de jongere betreffen.

Uit wat voorafgaat volgt dat een textuele lezing noch in de ene, noch in de andere lezing tot een bevredigend logisch resultaat leidt. Dit geeft aan de in de parlementaire voorbereiding gegeven toelichting over de draagwijdte van de besproken bepaling (zie *supra*) een des te groter gewicht. Tevens moet de besproken bepaling worden geïnterpreteerd conform artikel 12 en, afhankelijk van de omvang van de ontzetting van het ouderlijk gezag of van de in het kader van de opvoedingsbijstand (nog van toepassing in de negentien gemeenten van Brussel-Hoofdstad) opgelegde voorwaarden, conform artikel 9.2 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Het eerstgenoemde artikel waarborgt dat het kind kan worden gehoord in iedere gerechtelijke procedure die het kind betreft (in de authentieke Franse tekst van het Verdrag 'toute procédure judiciaire ou administrative l'intéressant'). Laatstgenoemd artikel, dat van toepassing is op gevallen waarin de maatregelen van ontzetting van het ouderlijk gezag of opvoedingsbijstand de scheiding van ouders en kinderen tot gevolg heeft¹⁹⁹, waarborgt dat het kind kan 'deelnemen' aan

195. CORNELIS, P. en RANS, P., *l.c.*, 1105; MOREAU, Th., *La réforme...*, 24; SENAËVE, P., 'De uitvoering van het hoorrecht van minderjarigen', in *De hervorming van het jeugdbeschermingsrecht, o.c.*, (113), 115-116.

196. MOREAU, Th., *La réforme...*, 24.

197. Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1992-93, nr. 633/2, 93.

198. M.v.T., *Gedr. St.*, Kamer, 1991-92, nr. 532/1, 29.

199. TULKENS, Fr., 'La convention des droits de l'enfant et la juste pénale', in MEULDERS-KLEIN, M.T., *La convention des droits de l'enfant et la Belgique*, Brussel, E. Story-Scientia, 1992, nrs. 9 en 18.

procedures ('participer aux délibérations') die tot voorwerp kunnen hebben dat het wordt gescheiden van zijn ouders en dat het zijn standpunt in het kader van die procedures naar voren kan brengen. Opdat het door de Jeugdbeschermingswet gecreëerde systeem van hoorrecht conform die bepalingen zou zijn, moet de besproken bepaling zo worden geïnterpreteerd dat ze ook betrekking heeft op het geheel van de procedures van ontzetting van het ouderlijk gezag of van opvoedingsbijstand, zeker wanneer deze de scheiding tussen ouders en kinderen tot gevolg (kunnen) hebben.²⁰⁰ Er valt trouwens niet in te zien waarom minderjarigen die ten minste de leeftijd van twaalf jaar hebben bereikt (in artikel 56bis 'betrokkenen' genoemd) wel het recht zouden hebben om gehoord te worden in het kader van burgerrechtelijke procedures die het hoede- en bezoekrecht of het beheer van hun goederen betreffen, maar niet in het kader van ontzettingsprocedures en, in welbepaalde gevallen in procedures strekkende tot het opleggen van een opvoedingsbijstand, die toch ook een ingrijpende weerslag kunnen hebben op die punten. De conclusie moet dan ook zijn dat het door artikel 56bis ingevoerde recht om te worden gehoord in het kader van het maatregelenrecht niet enkel van toepassing is op het onderdeel van de ontzettingsprocedure dat betrekking heeft op de aanwijzing van de provoogd, maar ook telkens wanneer in het kader van procedures tot het opleggen van maatregelen ten aanzien van de ouders één van de andere punten worden behandeld die in artikel 56bis zijn opgesomd.²⁰¹ Wanneer het gaat om de aanwijzing van de provoogd heeft de minderjarige het recht om te worden gehoord, zowel wanneer de jeugdrechtbank de provoogd rechtstreeks aanwijst als wanneer de jeugdrechtbank de aanwijzing van de provoogd door de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank homologeert.²⁰² Zulks vloeit zowel voort uit de ratio legis van de besproken wettekst als uit de algemeenheid van de formulering ervan.²⁰³

Artikel 56bis verplicht de jeugdrechtbank de betrokken persoon op te roepen teneinde te worden gehoord, doch verplicht de betrokkenen geenszins gevolg te geven aan die oproeping; het artikel houdt dus geen verschijningsplicht in maar verleent enkel een recht om te worden gehoord.²⁰⁴ De wet bepaalt weinig of niets over de modaliteiten van het recht om gehoord te worden. Het enige dat uit de tekst van de wet voortvloeit is dat de betrokken jongere door de jeugdrechter zelf moet worden gehoord²⁰⁵, wat overigens het meest conform is met artikel 12.2. van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.²⁰⁶ Het horen kan dus niet worden gedelegeerd aan een consulent – in dat geval zou er overigens nog maar weinig on-

200. Vgl. MOREAU, Th., *La réforme...*, 23, die zelfs van oordeel is dat uit art. 9.2. V.R.K. voortvloeit dat de minderjarige partij moet zijn in ontzettingsprocedures.

201. In die zin: MOREAU, Th., *La réforme...*, 23; *contra*: SENAËVE, P., 'De rechtspositie van de minderjarige in de procedure tot ontzetting van het ouderlijk gezag', in *De hervorming van het jeugdbeschermingsrecht, o.c.*, 139, 146.

202. SENAËVE, P., 'De invoering van het hoorrecht van minderjarigen', in *De hervorming van het jeugdbeschermingsrecht, o.c.*, (113), 121-122.

203. *Ibid.*

204. CORNELIS, P. en RANS, P., *l.c.*, 1105; MOREAU, Th., *La réforme...*, 24; SENAËVE, P., *De invoering van het hoorrecht van minderjarigen*, 125.

205. SENAËVE, P., *De invoering van het hoorrecht van minderjarigen*, 125.

206. MOREAU, Th., *La réforme...*, 24.

derscheid zijn met een sociaal onderzoek.²⁰⁷ Voor het overige moeten de modaliteiten van het horen door de jeugdrechter worden bepaald, met als leidraad het belang van de minderjarige.²⁰⁸ Het horen kan gebeuren op een plaats die de jeugdrechter daartoe het best geschikt acht.²⁰⁹ Nergens wordt bepaald dat het horen zou gebeuren in aanwezigheid van het openbaar ministerie, de partijen of hun advocaten. Integendeel is het alleen horen van de minderjarige noodzakelijk opdat hij vrijuit zijn gevoelens ten aanzien van de jeugdrechter zou kunnen verwoorden.²¹⁰ Wel moet met het oog op het respecteren van de rechten van de verdediging een verslag van het onderhoud worden opgemaakt en in het dossier worden neergelegd.²¹¹

De oproepingsplicht zou volgens P. SENAËVE in een welbepaalde procedure slechts éénmaal van toepassing zijn: wanneer hoger beroep wordt aangetekend en de minderjarige reeds door de jeugdrechtbank werd gehoord, dan zou de jeugdkamer van het hof van beroep niet verplicht zijn de minderjarige opnieuw op te roepen.²¹² Op het eerste gezicht vloeit dit voort uit het gebruik van het woord 'jeugdrechtbank' in artikel 56*bis* van de Jeugdbeschermingswet. Maar daarentegenover staat dat in andere artikelen van die wet datzelfde woord ook wordt gebruikt terwijl die artikelen ook op het hof van beroep toepasselijk zijn. Zo wordt bijvoorbeeld niet betwist dat, eens de zaak bij hem aanhangig is, ook de jeugdrechter in hoger beroep navorsingen kan verrichten of bevelen, al spreekt de tekst van artikel 50, § 1, van de Jeugdbeschermingswet enkel over de jeugdrechtbank.²¹³ Ook andere artikelen waarin over de 'jeugdrechtbank' wordt gesproken, zijn van toepassing in hoger beroep²¹⁴, wat overigens, op grond van artikel 62 van de Jeugdbeschermingswet, kan worden gesteund op een analoge toepassing van artikel 211 van het Wetboek van Strafvordering. Het is bijgevolg niet zo duidelijk dat de oproepingsplicht niet toepasselijk zou zijn in hoger beroep. P. SENAËVE baseert zich evenwel ook op de ratio legis van de nieuwe bepaling die niet zou vereisen dat het hof van beroep het horen (of preciezer gezegd het oproepen) van de minderjarige nog eens zou moeten overdoen.²¹⁵ De ratio van artikel 56*bis* is dat de magistraat die de beslissing over de in dat artikel aangegeven punten neemt, in zijn beslissingsproces rekening zou kunnen houden met de mening van de betrokken minderjarige. Heel de vraag is nu of de aanwezigheid van een verslag van het onderhoud dat de jeugdrechter met die betrokken minderjarige had, voldoende is om aan de hoger vermelde ratio van de bepaling te voldoen. Enerzijds zal het onderhoud dat de jeugdrechter met de betrokken jongere heeft, worden beïnvloed door de eigen inschatting door de jeugdrechter van de problematiek waarover hij een beslissing moet nemen, die niet noodzakelijkerwijze dezelfde is van die van de jeugdrechter in hoger beroep. Anderzijds is het vonnis van de jeugdrechtbank dat ondertussen is geweest

207. *Ibid.*

208. CORNELIS, P. en RANS, P., *l.c.*

209. SENAËVE, P., *De invoering van het hoorrecht voor minderjarigen*, 127.

210. *Ibid.*

211. *Ibid.*

212. *Ibid.*

213. *Novelles, Protection de la jeunesse*, p. 408, nr. 1219.

214. Zie b.v. art. 51, eerste lid, W. Jb.; art. 52*ter*, tweede lid, W. Jb.; art. 54, tweede lid, W. Jb.; art. 57 W. Jb.

215. SENAËVE, P., *De invoering van het hoorecht van minderjarigen*, 117.

een geheel nieuw element waarover de minderjarige zich uit de aard van de zaak zelf niet heeft kunnen uitspreken.

2. MAATREGELEN T.A.V. MINDERJARIGEN: VERKEERSDELICTEN

De gerechten van het gemeen recht (politie rechtbank of correctionele rechtbank) zijn bevoegd om kennis te nemen van de vorderingen van het openbaar ministerie jegens personen ouder dan zestien jaar en jonger dan achttien jaar, die vervolgd worden wegens bepaalde verkeersmisdrijven (art. 36bis W. Jb.). De Jeugdbeschermingswet bepaalde dat in deze gevallen de zaak behandeld moest worden in raadkamer (met andere woorden met 'gesloten deuren'). Er was dus geen openbare zitting tenzij voor de uitspraak. Dit was één van de extra voorzorgsmaatregelen om de minderjarige te beschermen wanneer hij voor de gewone strafrechter moest verschijnen. De Wet van 2 februari 1994 tot wijziging van de Wet van 8 april 1965 schrapte echter de verplichting om de zaak in raadkamer te behandelen. Praktisch-organisatorische overwegingen lagen aan de grondslag hiervan.

3. MAATREGELEN T.A.V. OUDERS: AFZONDERLIJKE BEHANDELING

Luidens artikel 48, eerste lid, van de Jeugdbeschermingswet maakt, in de rechtsplegingen bedoeld in Titel II, Hoofdstuk III, eerste afdeling, van de wet (dit zijn de rechtsplegingen t.a.v. ouders) iedere ouder of iedere persoon die de jongere onder zijn bewaring heeft, het voorwerp uit van een onderscheiden rechtspleging. Luidens artikel 48, tweede lid, kunnen die rechtsplegingen alleen tijdens de voorbereidende procedure met andere rechtsplegingen worden samengevoegd. Hetzelfde artikel bepaalt dat de stukken die gegevens bevatten betreffende elk van de ouders of personen die de betrokkene onder hun bewaring hebben – het gaat hier om stukken uit het persoonlijkheidsdossier²¹⁶ – gescheiden moeten blijven van de andere processtukken en niet aan de andere partijen mogen worden meegedeeld. De besproken bepaling heeft betrekking op de procedures tot oplegging van de maatregelen van toezicht op de gezinsbijslag of andere sociale uitkeringen (art. 29 W. Jb.), van de ontzetting van het ouderlijk gezag (art. 32-35 W. Jb.) en, wat de negentien gemeenten van Brussel-Hoofdstad betreft, van opvoedingsbijstand (art. 30-31 W. Jb.) die aldaar, bij gebreke van eigen wetgeving uitgevaardigd door de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, nog steeds van toepassing is. De bepaling werd tijdens de parlementaire voorbereiding in de eerste plaats verantwoord vanuit de zorg het privé-leven van de betrokkenen te beschermen: door het aanleggen van dossiers voor vader en moeder afzonderlijk wordt vermeden dat zij vertrouwelijke elementen die de andere ouder betreffen, zoals de werkelijke afstamming van een kind of het bestaan van overspelige betrekkingen, zouden vernemen.²¹⁷ Voorts heeft de bepaling in de ogen van de wetgever tot doel aan sociale werkers toe te laten alle elementen waarover zij beschikken aan de gerechtelijke overheden mede

216. Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1992-93, nr. 633/2, 61.

217. M.v.T., *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/1, 20; Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/9, 23.

te delen, zonder dat zij moeten vrezen dat deze ter kennis komen van niet-rechtstreeks betrokkenen.²¹⁸

De vraag rijst evenwel of de wetgever niet ten onrechte de procedures tot oplegging van de maatregelen van toezicht op de gezinsbijslag en andere sociale uitkeringen en van de opvoedingsbijslag, enerzijds, en de procedures tot ontzetting van het ouderlijk gezag, anderzijds, op gelijke voet heeft geplaatst. Het toezicht op de gezinsbijslag en de opvoedingsbijslag hebben, zo de ouders samenwonen, per essentie betrekking op het gehele gezin, terwijl de ontzetting meer individueel gericht is en niet noodzakelijk betrekking heeft op beide ouders. Voor wat de eerstgenoemde maatregelen betreft, kan het vereiste van onderscheiden rechtsplegingen soms wel erg artificieel zijn.

4. HERZIENING

Luidens artikel 60 van de Jeugdbeschermingswet heeft de jeugdrechtbank ten aanzien van beslissingen waarbij maatregelen worden opgelegd, een ruime herzieningsbevoegdheid die, al naar gelang het geval en in de door de wet bepaalde voorwaarden, ambtshalve, op vordering van het openbaar ministerie, op verzoek van de 'bevoegde Gemeenschapsinstanties' of op verzoek van de betrokkene, van zijn ouders of van zijn bewaarders kan worden uitgeoefend. Door de Wet van 2 februari 1994 wordt aan artikel 60 van de Jeugdbeschermingswet een nieuw lid toegevoegd naar luid waarvan 'iedere maatregel zoals bedoeld in artikel 37, § 2, 3° of 4° (plaatsingsmaatregelen t.a.v. minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd), en bevolen bij vonnis, opnieuw moet worden onderzocht ten einde te worden bevestigd, ingetrokken of gewijzigd vóór het verstrijken van een termijn van een jaar te rekenen van de dag waarop de beslissing definitief is geworden'. De procedure moet door het openbaar ministerie worden ingeleid. Door deze nieuwe bepaling, die kan worden gezien als een toepassing van het subsidiariteitsbeginsel, kan worden vermeden dat plaatsingen langer dan noodzakelijk is, blijven aanslepen. De bepaling is dan ook een belangrijke stap voorwaarts in de richting van de verhoging van de rechtswaarborgen voor geplaatste jongeren.²¹⁹

In de Memorie van Toelichting werd gepreciseerd dat de besproken herzieningsprocedure in openbare terechtzitting wordt behandeld²²⁰, zodat de beslissing dan ook bij vonnis wordt genomen.

De wetgever heeft niets bepaald omtrent de gevolgen van de afwezigheid van een beslissing binnen de door artikel 60, derde lid, van de Jeugdbeschermingswet bepaalde termijn van één jaar waarbinnen de beslissing moet worden genomen. Terecht werd betoogd dat, bij afwezigheid van een uitdrukkelijke bepaling dat de maatregel in dat geval een einde neemt, uit het gezag van gewijsde van de oorspronkelijke beslissing voortvloeit dat de aanvankelijke maatregel blijft doorlopen tot de afloop van de termijn gesteld in het aanvankelijke vonnis (zie art. 37, § 2, 4° W. Jb.) of, bij gebrek aan zulke termijn, totdat een nieuwe beslissing is geno-

218. M.v.T., *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/1, 20.

219. CORNELIS, P. en RANS, P., *l.c.*, 1100; PEETERS, J., *l.c.*, 83.

220. *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/1, 30.

men.²²¹ De lege ferenda zou men evenwel de invoering van een sanctie op het overschrijden van de termijn kunnen verdedigen.

De verplichte jaarlijkse herziening moet, gelet op de ratio van de bepaling, die uiteraard ook toepassing vindt op personen die de leeftijd van achttien jaar hebben overschreden, ook gelden wanneer maatregelen doorlopen nadat de betrokkene de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt of na die leeftijd worden opgelegd. Ook textueel bestaat hiervoor een argument: in artikel 37, § 3, tweede lid, waarin wordt voorzien in het doorlopen of opleggen van maatregelen na achttien jaar, wordt immers onder meer verwezen naar de maatregelen opgesomd in § 2, 3° en 4°, van dit artikel, waarnaar dan weer in artikel 60 wordt verwezen.

Afdeling 6. Maatregelen t.a.v. meerderjarigen

INLEIDING

Door de Wet van 19 januari 1990 tot verlaging van de leeftijd van burgerlijke meerderjarigheid tot achttien jaar²²², viel de maximumduur van de meeste jeugdbeschermingsmaatregelen t.a.v. delinquente minderjarigen, principieel samen met het bereiken van de meerderjarigheidsleeftijd. Zonder het aannemen van specifieke bepalingen zou zulks tot gevolg hebben dat het opleggen van jeugdbeschermingsmaatregelen in sommige gevallen slechts weinig zin zou hebben – jeugdbeschermingsmaatregelen opgelegd kort vóór het bereiken van de meerderjarigheid – of helemaal onmogelijk zou zijn – feiten gepleegd vóór het bereiken van de meerderjarigheid maar berechting daarna.²²³ De wetgever heeft dit willen voorkomen door bepalingen in te voeren die het onder bepaalde voorwaarden mogelijk maken om jeugdbeschermingsmaatregelen na de achttiende verjaardag van de jongere te verlengen of zelfs nog op te leggen (art. 37, § 3 en 4, W. Jb.).

De spanning tussen hulpverleningsoverwegingen en overwegingen die meer te maken hebben met de beveiliging van de samenleving, liep reeds als een rode draad door de parlementaire voorbereiding van de Wet van 19 januari 1990.²²⁴ Maar over één doelstelling was er eensgezindheid: de wetgever wilde de strafrechtelijke meerderjarigheid op achttien jaar behouden. Door in de mogelijkheid te voorzien om maatregelen te verlengen of op te leggen na de achttiende verjaardag, heeft hij willen voorkomen dat de strafrechtelijke meerderjarigheid in feite zou worden verlaagd door een systematische toepassing van de uithandengeving van de zaak door de jeugdrechter in die gevallen waar de oplegging van maatregelen, gelet op de meerderjarigheidsleeftijd, weinig zinvol of zelfs onmogelijk zou zijn.²²⁵

De omzetting van deze principes in juridische teksten verliep evenwel niet zonder moeilijkheden. Nadat de regeling die in de Wet van 19 januari 1990 was ver-

221. CORNELIS, P. en RANS, P., *l.c.*, 1100.

222. *B.S.*, 30 januari 1990.

223. M.v.T., *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1988, nr. 42/1, 5.

224. Zie SMETS, J., 'De verlaging van de meerderjarigheid', *Panopticon*, 1989, (378), 380.

225. *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1988, nr. 42/1, 5; Verslag DEFRAIGNE, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1988, nr. 42/3; Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1988-89, nr. 634/2, 12.

vat, door het Arbitragehof was vernietigd²²⁶, kwam de Wet van 24 december 1992 tot stand. De regeling in deze wet vertoonde vanuit juridisch-technisch standpunt lacunes.²²⁷ Een nieuwe tekst werd voorgesteld in het wetsontwerp tot wijziging van de Jeugdbeschermingswet, die na amendering is opgenomen in de Wet van 2 februari 1994 tot wijziging van de Wet van 8 april 1965 betreffende de Jeugdbescherming.

Het kan echter blijven verwondering wekken dat 'maatregelen van bewaring, behoeving en opvoeding' kunnen worden opgelegd t.a.v. meerderjarigen²²⁸, zeker wanneer deze maatregelen vrij sterk de relatie ouders-kinderen focussen. Dat tijdens de parlementaire voorbereiding ook veiligheidsoverwegingen voor de nieuwe regelingen werden aangevoerd, toont eens te meer het dubbelzinnige karakter aan van de maatregelen ten aanzien van jonge delinquenten. De vraag rijst ook hier of de uitbouw van een geëigend jeugdsanctierecht geen middel zou zijn om de door het huidige systeem veroorzaakte anomalieën te overstijgen.

In wat volgt wordt gehandeld over de mogelijkheid voorlopige maatregelen op te leggen of te laten doorlopen na achttien jaar (art. 52, 1.1., W. Jb.), over de mogelijkheid om vóór de meerderjarigheid opgelegde maatregelen te verlengen tot na het bereiken van de meerderjarigheid (art. 37, § 3, tweede lid, 1°, W. Jb.) en ten slotte over de mogelijkheid maatregelen op te leggen of te laten doorlopen na het bereiken van de meerderjarigheid (art. 37, § 3, tweede lid, 2°, W. Jb.).

1. VOORLOPIGE MAATREGELEN

1.1. Ondertoezichtstelling of plaatsing bij een persoon of in een instelling

Wanneer een jongere kort vóór hij de leeftijd van achttien jaar bereikt een als misdrijf omschreven feit pleegt, zal het in vele gevallen onmogelijk zijn om nog een beslissing ten gronde vóór het bereiken van die leeftijd te treffen. Dit kan het geval zijn omwille van de duur van de rechtspleging of omdat het feit pas aan het licht komt na het bereiken van die leeftijd.²²⁹ In die gevallen is het noodzakelijk dat voorlopige maatregelen kunnen worden opgelegd of van toepassing blijven nadat de betrokkene de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt²³⁰, in afwachting dat maatregelen ten gronde worden opgelegd, wat onder bepaalde voorwaarden nog mogelijk is wanneer de betrokkene inmiddels de leeftijd van achttien heeft bereikt (zie *infra*).

Met het oog hierop bepaalt artikel 52, laatste lid, van de Jeugdbeschermingswet dat de jeugdrechtbank voorlopige maatregelen kan opleggen of handhaven (dit laatste in het geval dat reeds voorlopige maatregelen waren opgelegd vóór de betrokkene de leeftijd van achttien jaar had bereikt), die uiterlijk kunnen duren tot de

226. Omwille van gebrek aan overleg met de Gemeenschappen, zie Arbitragehof, nr. 2/92, 15 januari 1992, A.A., 1992, 3.

227. Zie Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 699/4, 5; Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1992-93, nr. 573/3; *Hand.*, Senaat, 1991-92, 21 december 1992.

228. TULKENS, F. en MOREAU, Th., 'La majorité civile à dix-huit ans et le droit de protection de la jeunesse', *J.T.*, 1991, (53), 64.

229. Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/2, 29.

230. *Ibid.* en M.v.T., *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/1, 22.

jongere de leeftijd van twintig jaar heeft bereikt, wanneer bij de jeugdrechtbank een zaak aanhangig is gemaakt van een persoon die vóór de leeftijd van achttien jaar een als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd maar die leeftijd 'tijdens de rechtspleging' heeft overschreden.

Over de interpretatie van de belangrijke zinsnede 'tijdens de rechtspleging' bestaan verschillende meningen. Tijdens de parlementaire voorbereiding werd door Senator ARTS de volgende commentaar gegeven:

'Om alle misverstanden te vermijden, wens ik te onderstrepen dat de woorden 'en die leeftijd overschreven heeft tijdens de rechtspleging' ook kunnen slaan op het allereerste moment van de rechtspleging, namelijk het ogenblik waarop het openbaar ministerie een vordering tot het verrichten van navorsingen en het opleggen van voorlopige maatregelen tot de jeugdrechter richt. Het artikel is van toepassing wanneer de jongere op dat ogenblik de meerderjarigheidsleeftijd reeds heeft bereikt. Het gebruik van de voltooid verleden tijd 'overschreden heeft' is dus niet zonder belang. Er kan bijgevolg een voorlopige maatregel worden opgelegd in de hypothese dat de minderjarige zeer kort vóór het bereiken van de meerderjarigheidsleeftijd een feit pleegt, dat pas na de meerderjarigheid wordt ontdekt.

*De bepaling heeft dus zowel betrekking op een persoon die reeds meerderjarig is bij de aanvang van de rechtspleging, als op een persoon die tijdens de rechtspleging meerderjarig wordt...'*²³¹

Ch. MAES daarentegen meent dat, mocht de wetgever hebben bedoeld dat voorlopige maatregelen ook kunnen worden opgelegd wanneer een zaak pas bij de jeugdrechtbank wordt aanhangig gemaakt op een tijdstip dat de jongere reeds meerderjarig is, hij niet zou hebben nagelaten dit in de wettekst duidelijk te maken.²³² Wanneer men echter de ontstaansgeschiedenis van de betrokken bepaling analyseert, blijkt dit toch wel degelijk de bedoeling te zijn geweest.²³³ Men kan met MAES wel akkoord gaan dat de wettekst ook hier klaarder had kunnen worden geformuleerd.

Er dient te worden opgemerkt dat de besproken bepaling ook toelaat voorlopige maatregelen op te leggen in gevallen waar de jeugdrechtbank als beslissing ten gronde enkel nog de berisping als maatregel kan opleggen ofwel de uithandengeving kan uitspreken (personen die voor de leeftijd van 17 jaar een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd maar pas na het bereiken van de leeftijd van 18 jaar ten gronde worden berecht). De vraag kan hier evenwel rijzen of de voorlopige maatregelen niet dreigen ofwel feitelijk te worden opgelegd als maatregelen ten gronde (waarna dan nog slechts een berisping volgt), ofwel van hun doel dreigen te worden afgewend doordat ze gaan gebruikt worden om een soort voorlopige hechtenis te bevelen in afwachting dat de zaak zal worden uit handen gegeven. Met andere woorden, kan het opleggen van voorlopige maatregelen, die toch steeds moeten worden gezien in het licht van de maatregelen ten gronde die erop kunnen volgen, worden verantwoord in die gevallen waar de jeugdrechtbank over geen of haast geen middelen beschikt om de 'bewaring, behoeding of opvoeding' van de betrokkene te verzekeren?

231. *Hand.*, Senaat, 1992-93, 8 juli 1993, 3364. In die zin ook impliciet PEETERS, J., *l.c.*, 81.

232. MAES, Ch., *De voorlopige maatregelen...*, 90.

233. Zie hierover nader SMETS, J., *Jeugdbeschermingsrecht*, te verschijnen in de *A.P.R.*

1.2. Voorlopige bewaring in een arresthuis

Het laatste lid van artikel 52 van de Jeugdbeschermingswet, toegevoegd door de Wet van 2 februari 1994 en naar luid waarvan de jeugdrechtbank voorlopige maatregelen kan opleggen ten aanzien van personen die vóór de leeftijd van 18 jaar een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd maar ondertussen die leeftijd hebben overschreden, lijkt slechts van toepassing te zijn op de in dit artikel omschreven voorlopige maatregelen. Voor wat de voorlopige maatregel betreft die is omschreven in artikel 53, de voorlopige bewaring in een arresthuis, bepaalt het laatste lid van dat artikel dat het mede van toepassing is op de personen bedoeld in artikel 37, § 3, 2°, van de Jeugdbeschermingswet. Dit zijn strafrechtelijk minderjarigen die na de leeftijd van 17 jaar een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd.

2. VERLENGING VAN JEUGDBESCHERMINGSMAATREGELEN TEN GRONDE

2.1. Algemeen

Luidens artikel 37, § 3, tweede lid, 1°, van de Jeugdbeschermingswet kunnen de maatregelen genomen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, onverminderd het bepaalde in artikel 60 van de Jeugdbeschermingswet (herzieningsbevoegdheid van de jeugdrechtbank), bij vonnis worden verlengd voor een bepaalde duur, uiterlijk tot de dag waarop de betrokkene de leeftijd van twintig jaar heeft bereikt.

Dit kan op verzoek van de betrokkene²³⁴, ofwel op vordering van het openbaar ministerie, in het laatste geval wanneer de betrokkene blijkt geeft van aanhoudend wangedrag of zich gevaarlijk gedraagt. Het verzoek of de vordering dienen te worden ingeleid of ingesteld binnen een termijn van drie maanden voorafgaand aan de dag waarop de betrokkene meerderjarig wordt.

De tekst vermeldt uitdrukkelijk dat de verlenging bij vonnis dient te worden bevolen. Een verlenging bij voorlopige maatregel is dus uitgesloten, wat overigens bevestigd wordt door de nieuwe redactie van artikel 52, tweede lid, waar niet wordt verwezen naar artikel 37, § 3, tweede lid, 1°, van de Jeugdbeschermingswet, terwijl artikel 52, vierde lid, enkel de hypothese van verlenging van een reeds opgelegde voorlopige jeugdbeschermingsmaatregel viseert. Tevens dient ook de maatregel die wordt verlengd bij vonnis te zijn genomen. Artikel 37, § 3, tweede lid, verwijst, voor wat de maatregelen betreft, naar artikel 37, § 2, 2° tot 4°, van de Jeugdbeschermingswet, en dat zijn de maatregelen die ten gronde kunnen worden genomen. Het is daarenboven niet te verdedigen dat een maatregel die bij beschikking wordt opgelegd, bij vonnis verlengd zou kunnen worden: voorbereidende fase en berechtingsfase zouden zo met elkaar worden vermengd.

Krachtens de tekst van artikel 37, § 3, tweede lid, 1°, van de Jeugdbeschermingswet kan het verzoek of de vordering tot verlenging worden ingesteld gedurende een termijn van drie maanden die de dag waarop de meerderjarigheid wordt

234. Aldus wordt in de gerechtelijke jeugdbescherming die in principe van opgelegde aard is, een element van vrijwilligheid ingebracht. Zie hieromtrent de kritische bedenkingen in Verslag DEFRAIGNE, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1988, nr. 43/3, 40.

bereikt, voorafgaan. Het vonnis dat de verlenging beveelt, dient evenwel te worden uitgesproken voordat de betrokkene de meerderjarigheid bereikt. Daar de jeugdbeschermingsmaatregelen in principe een einde nemen wanneer de betrokkene de leeftijd van achttien bereikt, kan er van een 'verlenging' het bereiken van de meerderjarigheidsleeftijd geen sprake zijn.²³⁵ De bewering in de parlementaire voorbereiding dat de vordering of het verzoek tot verlenging nog zou kunnen worden ingesteld de dag vóór het bereiken van de meerderjarigheid²³⁶, berust dus enigszins op losse grond. Het verzoekschrift of de vordering kunnen weliswaar nog worden ingeleid of ingesteld op die laatste dag, maar de jeugdrechtbank zal, van zodra de betrokkene achttien jaar is geworden, dienen vast te stellen dat het gevraagde of gevorderde zonder voorwerp is geworden.²³⁷ In de Kamercommissie erkende de vertegenwoordiger van de Minister van Justitie trouwens dat er een leemte blijft bestaan.²³⁸ Het verdient bijgevolg aanbeveling het verzoek of de vordering zo vlug mogelijk na de aanvang van de termijn van drie maanden voor het bereiken van de meerderjarigheid in te dienen.²³⁹ De lege ferenda verdient het aanbeveling een tijdstip te bepalen, gesitueerd enkele weken voor het bereiken van de meerderjarigheidsleeftijd, waarop het verzoek of de vordering uiterlijk dienen te worden ingediend, gecombineerd met het invoeren van geëigende procedurebepalingen teneinde een te late behandeling van de vordering of het verzoek tot verlenging te vermijden.²⁴⁰

Het vonnis of arrest dat de verlenging toestaat of oplegt, dient de duur van de verlenging te bepalen. Dit kan gebeuren door een datum te bepalen waarop de maatregel een einde zal nemen, maar het kan ook gaan om een nog nader te bepalen moment, zoals het einde van de studies van de betrokkene.²⁴¹ Een maatregel kan maximaal worden verlengd tot de dag dat de betrokkene de leeftijd van 20 jaar heeft bereikt, maar een kortere duur is steeds mogelijk.²⁴² Een verdere verlenging nadien is uitgesloten, zelfs mocht de betrokkene hierom verzoeken of mocht er nog steeds sprake zijn van aanhoudend wangedrag of gevaarlijke gedragingen.²⁴³ Voor het overige bepaalt artikel 37, § 3, van de Jeugdbeschermingswet dat artikel 60 van die wet van toepassing blijft. Dit betekent niet alleen dat de jeugdrechtbank de maatregelen kan intrekken of vervangen²⁴⁴ door een andere, maar impliceert ook dat wanneer een plaatsingsmaatregel voor een langere duur dan één jaar is

235. Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1992-93, nr. 633/2, 38; contra: SENAËVE, P., 'De gevolgen van de verlaging van de meerderjarigheid voor de jeugdbeschermingsmaatregelen t.a.v. delinquente jongeren', *R.W.*, 1992-93, (981), 983 en impliciet Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, 1992-93, nr. 699/4, 4.

236. Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, 1992-93, nr. 699/4, 4 m.b.t. de analoge tekst van de Wet van 24 december 1992.

237. Zie analoog Brussel, Jk., 26 november 1990, *J. Dr. Jeun.*, 1991, afl. 102, 37.

238. Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/15, 3.

239. SENAËVE, P., 'De gevolgen van de verlaging ...', 983.

240. Zie b.v. *Gedr. St.*, Kamer, 1992-93, nr. 699/1, art. 1, §§ 2, 3 en 4.

241. TULKENS, F. en MOREAU, Th., 'La majorité civile à 18 ans et le droit de protection de la jeunesse', *J.T.*, 1991, (53), 58.

242. Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, 1992-93, nr. 699/4, 5.

243. SENAËVE, P., 'De gevolgen van de verlaging ...', 983.

244. De vraag rijst evenwel of de wijziging van een op verzoek van de betrokkene verlengde maatregel ook niet aan diens instemming is onderworpen. Zulks lijkt voort te vloeien uit het vrijwillige karakter van de verlenging.

verlengd, hij verplicht na één jaar aan een herzieningsprocedure dient te worden onderworpen.²⁴⁵ Het zou immers paradoxaal zijn dat de jongere na achttien jaar over minder waarborgen zou beschikken dan ervoor.

2.2. Verlenging op verzoek van de betrokkene

De in artikel 37, § 2, 2° tot 4°, van de Jeugdbeschermingswet bedoelde maatregelen kunnen vooreerst op verzoek van de betrokkene worden verlengd. Het is de betrokkene zelf die het verzoek tot verlenging moet indienen en niet zijn wettelijke vertegenwoordiger. Enerzijds is de minderjarige altijd partij wanneer het gaat om maatregelen die jegens hem worden genomen, anderzijds heeft de verlenging betrekking op een periode waarin hij meerderjarig zal zijn (behalve in uitzonderlijke gevallen ten gevolge van het personeel statuut van de betrokkene).²⁴⁶

Het verzoekschrift van de minderjarige is aan geen bijzondere vormvereisten verbonden. De wettekst heeft het niet uitdrukkelijk over een 'verzoekschrift' maar wel over een 'verzoek'. Dat hiermee wel degelijk een verzoekschrift wordt bedoeld, blijkt uit het nieuwe artikel 45, 2, c), van de Jeugdbeschermingswet waar wordt bepaald dat het 'verzoekschrift' bedoeld in artikel 37, § 3, 1°, van die wet, de zaak bij de jeugdrechtbank aanhangig maakt.

In ieder geval volstaat een gewone brief uitgaande van de minderjarige.²⁴⁷

Er wordt niet formeel vereist dat de betrokkene de duur van de verlenging zou aangeven, wanneer hij zijn verzoek formuleert. Nochtans is er niets dat de betrokkene belet om reeds in zijn verzoekschrift een verlenging van een bepaalde duur te vragen. Wanneer hij dit nalaat, is het zelfs noodzakelijk dat zijn mening hieromtrent uitdrukkelijk wordt gevraagd, daar het gaat om een vrijwillige verlenging die met kennis van zaken moet worden aangevraagd.

In geen geval mag de jeugdrechtbank een langer durende verlenging dan de gevraagde opleggen, daar zulks in strijd zou zijn met het vrijwillige karakter van de verlenging. Wel kan de jeugdrechtbank de verlenging slechts voor een kortere dan de gevraagde termijn toestaan; de jeugdrechtbank zal dit moeten doen wanneer de gevraagde verlenging het wettelijke maximum – verlenging tot ten hoogste de dag waarop de betrokkene twintig jaar wordt – overschrijdt.²⁴⁸

De jeugdrechtbank heeft een beoordelingsvrijheid omtrent het al dan niet toestaan van een verlenging.²⁴⁹ Alhoewel de wet geen criteria bepaalt op grond waarvan de jeugdrechtbank haar beslissing dient te steunen, kan worden aangenomen dat de jeugdrechtbank zal dienen te onderzoeken of het in het belang van de betrokkene is om de hulpverlening in het kader van de bijzondere jeugdbijstand te verlengen. Hierbij kan rekening gehouden worden met de problematiek van de betrokkene, met de toekomstperspectieven van de betrokkene (is een verdere tussenkomst van de bijzondere jeugdbijstand al dan niet noodzakelijk?), met de eventue-

245. M.v.T., *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/1, 16.

246. TULKENS, F. en MOREAU, Th., *l.c.*, 58.

247. *Ibid.*

248. Zie ook MAES, C., 'Dwaallichten in het land van de jeugdbescherming', in *Jeugd en Recht. Een stand van zaken*, Brugge, Post-universitair Centrum West-Vlaanderen, Brugge, 1990, 11; *Circ. Proc. gen. Brussel*, nr. 11/90, 20 april 1990, *J. Dr. Jeun.*, 1990, afl. 6, 27.

249. MAES, C., *Dwaallichten...*, 10.

ele noodzaak tot continuïteit in de opgezette hulpverlening, met het algemene hulpverleningsaanbod (is gelijkwaardige hulpverlening buiten de sector mogelijk?), enz.

Het vonnis van de jeugdrechtbank is van rechtswege uitvoerbaar bij voorraad. Dit blijkt uit artikel 37, § 3, laatste lid, van de Jeugdbeschermingswet waar wordt bepaald dat het hoger beroep geen schorsende werking heeft.²⁵⁰ In geval van hoger beroep kan het hof van beroep de verlenging uitbreiden, inperken of ongedaan maken. De uitbreiding van de verlenging mag, wanneer de betrokkene zelf de verlenging aan een bepaalde duur had gekoppeld, deze duur nooit overstijgen.²⁵¹

De stelling werd verdedigd dat eenmaal de maatregel op verzoek van de betrokkene werd verlengd, de toepassing ervan kan worden afgedwongen ook al wenst de betrokkene er niet verder van te genieten.²⁵² Dit zou evenwel tot het eigenaardige en paradoxale resultaat leiden dat vrijwillig aanvaarde hulpverlening, gedwongen hulpverlening zou worden. Al zijn dergelijke toestanden geenszins vreemd aan de bijzondere jeugdbijstand op zich, gelet op de blijvende mogelijkheid, voor wat de Vlaamse Gemeenschap betreft, om een vrijwillig opgezette hulpverlening, onder meer door het comité voor bijzondere jeugdzorg, via de bemiddelingscommissie, te laten uitmonden in een gerechtelijke dwangmaatregel, toch kan, bij gebreke van een duidelijke wilsverklaring van de wetgever, moeilijk worden aanvaard dat de wetgever dit resultaat zou hebben gewild.

2.3. Verlenging op vordering van het openbaar ministerie

Krachtens artikel 37, § 3, tweede lid, 1°, van de Jeugdbeschermingswet kunnen jeugdbeschermingsmaatregelen eveneens worden verlengd voor een bepaalde duur en uiterlijk tot op de dag waarop de betrokkene de leeftijd van twintig jaar heeft bereikt, op vordering van het openbaar ministerie indien de betrokkene blijf geeft van aanhoudend wangedrag of zich gevaarlijk gedraagt.

De bepaling vereist vooreerst dat er reeds voorheen een maatregel bij vonnis werd opgelegd die nog steeds lopende is. Het is van geen belang wanneer die maatregel is opgelegd; het kan derhalve gaan om een maatregel die reeds een hele tijd lopende is. Verder dient de betrokkene blijf te geven van 'aanhoudend wangedrag' of dient er in zijn hoofde sprake te zijn van 'gevaarlijk gedrag'. Deze vereiste is geïnspireerd op het thans opgeheven artikel 39 van de Jeugdbeschermingswet (terbeschikkingstelling van de regering).²⁵³ De begrippen 'aanhoudend wangedrag' of 'gevaarlijk gedrag' zijn niet nader gespecificeerd. Het is niet uitgesloten dat, gelet op de rechtspraak over de terbeschikkingstelling van de regering, feiten die als misdrijf kunnen worden gekwalificeerd, kunnen worden beschouwd als indicaties van aanhoudend wangedrag of gevaarlijk gedrag.²⁵⁴

250. Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/15, 3.

251. DE LOOF, P., 'De jeugdbescherming', in WYLLEMAN, A., DE LOOF, A. en SERRIEN, L., *Meerderjarig op achttien*, Brugge, Die Keure, 1990, (41), 53.

252. DE LOOF, P., *l.c.*, 60-61; TULKENS, F. en MOREAU, Th., *l.c.*, 60.

253. M.v.T., *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/1, 16.

254. Bergen, Jk., 4 november 1977, *D. Jb.*, I-356.

3. OPLEGGEN OF DOORLOPEN VAN MAATREGELEN NA DE MEERDERJARIGHEID

Krachtens artikel 37, § 3, tweede lid, 2°, van de Jeugdbeschermingswet kunnen, met uitzondering van de berisping, die een aflopende maatregel is, de maatregelen bepaald in artikel 37, § 2, van die wet, onverminderd artikel 60 van die wet (herzieningsbevoegdheid) worden bevolen voor een bepaalde duur, uiterlijk tot op de dag waarop de betrokkene de leeftijd van twintig jaar heeft bereikt wanneer het gaat om personen die na de leeftijd van zeventien jaar een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd. Het vonnis kan in dit geval ofwel nog voor het bereiken van de leeftijd van achttien jaar worden gewezen, ofwel daarna.²⁵⁵ Het is evenwel in alle gevallen noodzakelijk de duur van de maatregelen te vermelden. Wanneer een vonnis voor het bereiken door de betrokkene van de leeftijd van achttien jaar wordt gewezen zonder dat de duur van die maatregel wordt aangegeven, eindigt die maatregel op achttien jaar (art. 37, § 3, eerste lid, W. Jb.) (behoudens verlenging op verzoek van betrokkene of op vordering van het openbaar ministerie bij aanhoudend wangedrag of gevaarlijk gedrag). Het is dus geenszins zo dat een maatregel die wordt genomen op grond van een als misdrijf omschreven feit dat gepleegd werd in de periode dat de betrokkene tussen de zeventien en achttien jaar oud was, automatisch tot de twintigste verjaardag kan duren. Het aangeven van de duur van de maatregel is een substantiële vereiste, bij gebreke waarvan de maatregel eindigt op achttien jaar.

4. VERVOLGING NA DE MEERDERJARIGHEID OP GROND VAN EEN ALS MISDAAD OMSCHREVEN FEIT WAAROP EEN STRAF STAAT DIE HOGER LIGT DAN 20 JAAR DWANGARBEID

Luidens artikel 50, § 2, 3°, van de Jeugdbeschermingswet spreekt de jeugdrechtbank zich uit over de vordering tot uit handen geven uiterlijk vijftien dagen na de dagvaarding (dit wil zeggen vijftien dagen na de dag van de terechtzitting waarop de betrokkene werd gedagvaard cf. *supra*), zonder een maatschappelijk onderzoek te moeten vragen, wanneer het gaat om een vordering ten opzichte van een persoon beneden de leeftijd van achttien jaar die een feit heeft gepleegd, dat als misdaad wordt omschreven en waarop een straf staat die hoger is dan twintig jaar dwangarbeid, nadat hij de leeftijd van zestien jaar had bereikt en eerst wordt vervolgd nadat hij de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt.

Hetgeen onder afdeling 4, punt 1.3. is gezegd, is *mutatis mutandis* ook van toepassing op het hier besproken geval van versnelde uithandengeving.

Verder specificieerde de Minister van Justitie dat er van vervolging sprake is van zodra de betrokkene met name wordt genoemd.²⁵⁶ De vraag rijst evenwel of de Minister het begrip 'vervolging' niet verwart met het begrip 'onderzoek'. Daden van vervolging zijn immers daden die uitgaan van een bevoegd persoon waardoor

255. Zie over de mogelijkheid om ook na de meerderjarigheid maatregelen bij vonnis op te leggen: *Gedr. St.*, Kamer, 1992-93, nr. 699/2, 1; Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, 1992-93, nr. 699/4, 3; SENAËVE, P., *l.c.*, 983; contra, ten onrechte: Verslag PATAER, *Gedr. St.*, Senaat, 1992-93, nr. 633/2, 38 en MOREAU, Th., *l.c.*, 28.

256. Verslag LANDUYT, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 532/9, 25.

de openbare vordering wordt ingesteld of verder uitgeoefend en waaruit duidelijk het inzicht blijkt om tot bestraffing van het misdrijf te komen.²⁵⁷

Enkele overwegingen tot besluit

Na een relatief lange periode van wetgevende activiteit lijkt de hervorming van de jeugdbescherming, in de Vlaamse Gemeenschap herdoopt tot bijzondere jeugdbijstand, enigszins op een rustpunt te zijn beland. In dit artikel werd voornamelijk aandacht besteed aan de Wet van 2 februari 1994 tot wijziging van de Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming. Die wet heeft evenwel ook, door het voorzien in geëigende procedurebepalingen, tot gevolg gehad dat het gerechtelijke luik van de Gecoördineerde Decreten inzake Bijzondere Jeugdbijstand in werking kon treden. Jeugdmagistraten, sociale diensten, bemiddelingscommissies en comités voor bijzondere jeugdzorg staan nu voor de niet onaanzienlijke opdracht om de nieuwe regelgeving in de praktijk toe te passen. Het is aangewezen dat de bevoegde overheden de toepassing van die nieuwe regelgeving op de voet zouden volgen. Een zicht hierop kan belangrijke indicaties geven over de mate waarin de doelstellingen van de nieuwe regelgeving worden gerealiseerd en kan, wanneer dit nodig mocht blijken, een tijdige bijsturing mogelijk maken.

De concrete toepassing van de nieuwe regelgeving dreigt evenwel niet zonder hinderpalen te verlopen. Samen met Advocaat-generaal P. CORNELIS en Substituut-Procureur des Konings P. RANS moet worden gewezen op de complexiteit van zekere regels en op een aantal onduidelijkheden of incoherenties die in de teksten zijn geslopen.²⁵⁸ Dit laatste is niet in het minst te wijten aan de veelvuldige amendementen die tijdens de parlementaire voorbereiding zijn aangenomen en waarover de afdeling wetgeving van de Raad van State haar preventieve controle niet heeft kunnen uitoefenen. Daarbij komt nog dat de bevoegdheidsverdeling tussen de federale Staat en de Gemeenschappen – en de daaruit voortvloeiende verspreiding van de regelgeving over verschillende teksten –, alsmede de toenemende impact van de internationale regelgeving, tot gevolg hebben dat het geheel van de huidige regelgeving niet meer wordt gekenmerkt door eenzelfde consistentie als het geval was met de oorspronkelijke tekst van de Jeugdbeschermingswet. Tot slot heeft ook het aanbrenge van veelvuldige wijzigingen en aanvullingen in het kader van de bestaande Jeugdbeschermingswet, die is ontstaan in een geheel andere institutionele en structurele context dan de huidige, niet bijgedragen tot duidelijkheid en logische samenhang. De vraag rijst dan ook of het niet aangewezen ware geweest een geheel nieuwe wettekst op te stellen. Zo had men op wetgevingstechnisch vlak beter rekening kunnen houden met de nieuwe context. Dit zou de leesbaarheid en de hanteerbaarheid van de nieuwe wetgeving ten goede zijn gekomen, en tegelijkertijd de rechtszekerheid.

Een aantal nieuwe bepalingen houden een belangrijke versterking in van de rechtspositie en de rechtsbescherming van jongeren binnen de gerechtelijke jeugdbescherming. Het is uitermate belangrijk dat die nieuw toegekende rechten nu ook

257. DECLERCQ, R., *Beingselen van strafrechtspleging*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1994, p. 71, nr. 171.

258. CORENELIS, P. en RANS, P., *l.c.*, 1108-1109 en 1112.

daadwerkelijk worden geëffectueerd, wat soms zal noodzaken tot aanpassingen van bestaande praktijken en tot attitudewijzigingen. Zo is op het terrein van de rechtsbijstand van jongeren die voor de jeugdrechtbank worden gebracht, een interne reorganisatie van de balies noodzakelijk en zal ook aandacht moeten worden besteed aan een meer adequate vorming van de advocaten.

Een aantal belangrijke bepalingen in de Wet van 2 februari 1994 betreffen de aanpak van jeugddelinquentie. Reeds een hele tijd eerder waren van verschillende zijden vragen gesteld bij de benadering van jeugddelinquentie waarvoor de wetgever in 1965 had geopteerd²⁵⁹, m.n. een reactie die geheel is te situeren binnen het kader van 'maatregelen van bewaring, behouding en opvoeding'. Al heeft de wetgever in 1994 niet de bedoeling gehad deze optie fundamenteel te verlaten, toch heeft hij in het jeugdbeschermingssysteem een reeks elementen ingebracht die eerder zijn geïnspireerd op het strafrechtssysteem dat voor strafrechtelijk meerderjarigen geldt of die een overgang naar dat systeem voor bepaalde groepen jongeren, door middel van de uithandengeving, vergemakkelijken. Deze optie brengt de problematiek van de maatschappelijke reactie op jeugddelinquentie opnieuw in de volle aandacht.

Senator ARTS, thans Rechter in het Arbitragehof, situeerde in zijn tussenkomst in de openbare vergadering van de Senaat die problematiek op een treffende wijze als volgt:

'Een vierde krachtlijn die uit het ontwerp kan worden afgeleid, is de invoering van een aantal elementen die eerder van een strafrechtelijke logica uitgaan, maar die toch in het kader van een beschermingswet worden ingevoerd. Ik denk hierbij aan de versoepeling van het uit handen geven, de invoering van de mogelijkheid om aan een in een openbare instelling geplaatste minderjarige een verbod van vrij verkeer met bepaalde personen te geven, gebonden aan de noodwendigheden van het onderzoek, de plaatsing in een gesloten instelling wegens de noodwendigheden van het onderzoek en de koppeling van de verlenging van die maatregel aan hetzelfde criterium.

De invoering van deze bepalingen toont wellicht aan dat de optie van de wetgever in 1965 om de minderjarige delinquenten gelijk te schakelen met de minderjarigen in gevaar haaks op de sociale werkelijkheid staat en aan herziening toe is. Ik ben evenwel van mening dat de noodzakelijke nieuwe aanpak van jeugddelinquentie noch de vorm mag aannemen van een herinvoering van het volwassenenstrafrecht voor jongeren of voor bepaalde categorieën jongeren, noch erin mag bestaan dat een aantal strafrechtelijke elementen in de jeugdbeschermingswet worden ingevoerd, zonder dat de basispremissen waarop de wet steunt, worden herzien.

Reeds in 1912 had de wetgever ingezien dat het klassieke strafrecht geen oplossing biedt voor jongeren, maar hen integendeel door het contact met volwassen delinquenten en door de aan het klassieke strafrecht verbonden stigmatisering, definitief het pad van een delinquente carrière dreigde op te sturen. Bovendien dreigt het invoeren van een aantal bepalingen gegrond op een strafrechtelijke logica in

259. CHARLES, R., 'Le jeune délinquant et le droit belge', in *Liber Amicorum F. Dumon*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1983, dl. I, 359-381; DE BOCK, G., *Overheen jeugd en recht*, Antwerpen, Kluwer, 93-103; LOX, FL., 'Les jeunes adultes délinquants', *R.D.P.*, 1981, 731-747.

de jeugdbeschermingswet dubbelzinnigheid te doen ontstaan en zo de realisatie van de fundamentele doelstellingen van de jeugdbeschermingswet, die wij in 1965 zo toejuichten, in het gedrang te brengen.

Ik wil pleiten voor een derde weg, die bestaat in de uitbouw van een volwaardig jeugdstrafrecht, dat zonder enige dubbelzinnigheid een sanctierecht zou zijn, maar waarbij de jongere toch op een meer opbouwende en positieve wijze dan in het klassieke strafrecht op zijn verantwoordelijkheid jegens de samenleving wordt gewezen. Het verslag van de Commissie-Cornelis zou een aanzet kunnen vormen voor een reflexie en discussie rond dit thema. Ik druk de wens uit dat het Parlement die reflexie en discussie spoedig opneemt. De besproken bepalingen zijn, wegens de zojuist uiteengezette redenen, slechts als overgangsregeling aanvaardbaar.²⁶⁰

Uit het citaat dat voorafgaat moge blijken dat het aangewezen zou zijn dat de Nationale Commissie voor de hervorming van de wetgeving inzake jeugdbescherming²⁶¹, die onder het voorzitterschap staat van Advocaat-generaal CORNELIS, in de mogelijkheid zou worden gesteld haar werkzaamheden te beëindigen. In het tussentijdse verslag van die commissie werden reeds een aantal belangrijke aanzetten gegeven voor de uitbouw van een specifiek jeugdsanctierecht.²⁶² Samen met Senator ARTS moge de verwachting worden uitgedrukt dat dit eindverslag een maatschappelijke en parlementaire discussie op gang kan brengen omtrent de invoering van een humaan, constructief en consistent jeugdsanctierecht.

260. *Hand.*, Senaat, 1992-1993, 8 juli 1993, 3363.

261. K.B. 9 oktober 1991, *B.S.*, 9 november 1991, 25218.

262. Zie CAPPELAERE, G. en VERHELLEN, E., 'Nationale Commissie voor de wetgeving inzake jeugdbescherming', *Panopticon*, 1993, 364-372, waarin ook een synthese van het verslag is opgenomen.